

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3 – klas 6)

Leerjaar 3

Thema 7

Een beetje bang

Colofon

Roelien Hofman (projectleider)
Lidwina Solognier-Lamper
Mirella Wijngaarden
Judith Schnieders
Jeanette Gerritsen-Jacobs
Laura Tonk
Marion Lopez
Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Alexandra Tromp, Aurita Arends,
Frans Teunissen, Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Thema 7 'Een beetje bang' is onderdeel van het 'Handboek' NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

In het Handboek komen allerlei leerlijnen van Taalleesland aan bod: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 7

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8 - 9
Lessen	11 - 82

Bijlagen

- Werkboek 7
- Toetsbladen 7
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding

Voor kinderen is het soms moeilijk te begrijpen dat het 'bij andere mensen thuis' anders toegaat dan bij hen thuis. Hun thuiswereld is aanvankelijk 'de' wereld. Door bij vriendjes en vriendinnetjes thuis te komen en door bezoek aan familie, vrienden en kennissen van hun ouders, ontdekken kinderen langzamerhand dat er allerlei verschillen bestaan op tal van terreinen: bereiding van voedsel en eetgewoonten, de manier waarop kinderen en volwassenen met elkaar praten, huisregels (onder anderen bij moslims) enzovoort. Ze kunnen hier ongetwijfeld hun eigen ervaringen over delen.

In de lessen die volgen, komen diverse onderwerpen aan de orde: wonen in een woonwagen, gezinnen vroeger en nu, zwerfkinderen, het taalgebruik in verschillende sociale milieus, opvang-, verzorgings-, en verpleeghuizen, enzovoort. Het is dus echt een thema waarmee de horizon verbreed wordt.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellinglessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 7 de volgende taalvaardigheden:

- Woordenschat
 - het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 7;
 - het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 7.
- Taalbeschouwing
 - het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.
- Leesbegrip
 - inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.
- Spelling
 - de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de deken</i> , <i>het laken</i> , <i>het (kussen)sloop</i> , <i>het dekbed</i> en <i>de hoes</i> .
	Luisteren en Spreken	- De leerlingen praten samen over het thema 'Een beetje bang'.
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>beven</i> , <i>rillen</i> en <i>trillen</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het aangeven van de opeenvolging van gebeurtenissen in een verhaal. - De leerlingen oefenen het voorspellen van de afloop van een verhaal.
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de rots</i> , <i>de grot</i> en <i>het ravijn</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het rubriceren van zelfstandige naamwoorden in 'de'- en 'het'-woorden. - De leerlingen oefenen het classificeren van voorwerpen, planten en dieren in 'gevaarlijk' en 'niet gevaarlijk'. - De leerlingen oefenen het bedenken van tegenstellingen bij bijvoeglijke naamwoorden.
Les 4	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de manege</i> , <i>de ruiter</i> en <i>dresseren</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaal met behulp van plaatjes, waarbij de gebeurtenissen in de juiste volgorde moeten worden
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van de /u/-klank in onbeklemtoonde woorddelen. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op -eer, -oor en -eur.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het geluid</i> , <i>ritselen</i> , <i>het geritsel</i> , <i>ruisen</i> en <i>het geruis</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het aangeven van de opeenvolging van gebeurtenissen in een verhaal. - De leerlingen oefenen het voorspellen van de afloop van een verhaal.
Les 7	Luisteren en Spreken	- De leerlingen oefenen het verwerken van geluiden in een gezamenlijk verzonden verhaal.
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het vervangen van het lijdend voorwerp in de zin. - De leerlingen oefenen het omzetten van een enkelvoudig in een meervoudig gezegde en omgekeerd.
Les 8	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>gillen</i> , <i>schreeuwen</i> en <i>krijsen</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het afmaken van een verhaal.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de schaduw</i> en <i>de schim</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen vergelijkingen te maken door ordening in een opklimmende reeks van woorden die een verschil in gradatie uitdrukken.
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met ei/ij. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met de lettergroep sch- of schr-.

Week 3		
Les 11	Luisteren en Spreken	- De leerlingen vertellen over dingen waar je bang voor bent.
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het spelen met beginrijm in zinsverband.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het paleis, de knecht, de lakei, het uniform, de ridder, het harnas, het zwaard en blikkeren</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen de juiste voorstellingen bij een tekst te vormen. - De leerlingen oefenen onderscheid te maken tussen een gedicht en een verhaal.
Les 13	Stellen	- De leerlingen oefenen het herkennen van rijmwoorden in een versje. - De leerlingen oefenen het schrijven van een gedicht met aandacht voor de richtinggevende vragen als 'wat', 'waar', 'wanneer' en 'waarom'.
Les 14	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het vormen van woorden door middel van afleiding: o bijvoeglijk naamwoord met het achtervoegsel -ig; o zelfstandig naamwoord met het achtervoegsel -erik. - De leerlingen oefenen het koppelen van synoniemen.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met ij of ei. - De leerlingen oefenen het schrijven van de lettergroep sch of schr. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op -eer, -oor en -eur. - De leerlingen oefenen al bekende spellingcategorieën.
Week 4		
Les 16/17	Diagnostische toets	
	Spelling	- het schrijven van woorden die eindigen op -eer, -oor en -eur - het schrijven van woorden met de woordgroep sch of schr(r) - het schrijven van woorden met ei of ij
	Leesbegrip	- het aangeven van de opeenvolging van gebeurtenissen in een verhaal
	Taalbeschouwing	- het bedenken van tegenstellingen
	Woordenschat	- de woorden van de Woordclusters zowel passief en actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van de Woordclusters beheersen
	Stellen	- het beschrijven van een afbeelding in zinnen
Les 18/19	Herhaling/verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doelen
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen herhalen de themawoorden. - De leerlingen sluiten het thema af.

Lesinhoud

- De leerlingen praten samen over het thema ‘Een beetje bang’.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de deken, het laken, het (kussen)sloop, het dekbed** en **de hoes**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 1

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 1 t/m 3

Vorbereiding

- Eventueel neemt u mee: een deken, een laken, een kussen en een sloop.

Betekenis van de doelwoorden

de deken:	Een deken is een grote lap van een dikke stof (een kleed) waaronder je slaapt.
het laken:	Een laken is een grote lap van een dunne stof om het bed mee op te maken. Lakens liggen vaak onder de dekens.
het (kussen)sloop:	Een sloop is een hoes die je om een kussen doet.
het dekbed:	Een dekbed is een soort dikke deken (comforter) met een zachte en donzige vulling.
de hoes:	Een hoes is een zak die precies om iets heen past.

Start**5**

U vraagt:

“Voor wie of wat zijn jullie bang?”

De leerlingen vertellen dingen waarvoor en waarom ze bang zijn en u schrijft deze op het bord.

U laat enkele leerlingen vertellen waarom zij bang waren.

U kan een woordspin maken met wat de leerlingen opnoemen.

Kern – Instructie 1**15**

U vertelt de leerlingen dat u een verhaal gaat voorlezen dat over een dier gaat dat een beetje bang is.

De leerlingen nemen pagina 2 van het Werkboek voor zich.

U leest het verhaal eerst voor. De leerlingen lezen mee.

Daarna geeft u enkele individuele leesbeurten.

Verhaal: 'Rare bobbels'.

Uil lag in bed.

Hij gaapte.

“Het is tijd om de kaars uit te blazen.

Ik ga slapen”, zei hij.

Toen zag Uil aan het voeteneinde twee bobbels onder **de deken**.

Wat zijn dat nou voor een rare bobbels? dacht Uil.

Uil tilde **de deken** op.

Hij keek eronder maar hij zag niks.

Het was er alleen maar donker.

Uil probeerde te slapen.

Maar het lukte niet.

Uil bewoog zijn rechtervoet op en neer.

De rechterbobbels gingen ook op en neer.

Uil bewoog zijn linkervoet op en neer.

Nu ging de linkerbobbels ook op en neer.

Uil sprong op en neer boven op zijn bed.

“Waar zijn jullie? En wat moeten jullie?”, gilte hij.

Krak! Plof! Daar zakte Uil door zijn bed.

Uil rende de trap af.

Hij ging in zijn stoel bij het vuur zitten.

“Ik ga hier slapen.

Hier ben ik veilig.”

En dat deed hij toen.

Na het lezen van het verhaal, stelt u de leerlingen de volgende vraag:

“Wat vinden jullie van het verhaal? Waarom?”

U schrijft vervolgens op het bord:

Wie:

Wat:

Waar:

Wanneer:

U zegt:

“Deze ‘wie-’, ‘wat-’, ‘waar-’ en ‘wanneervragen’ stellen we bij het verhaal dat we gelezen hebben.

- Over wie gaat dit verhaal?” (Uil)
- “Wat gebeurt er met hem?” (Hij ziet rare bobbels en hij is daar bang voor.)
- “Weet je nog waar het verhaal zich afspeelde?” (in bed)
- “En wanneer gebeurde dit allemaal?” (’s avonds)

U schrijft de antwoorden achter de vragen.

U vraagt vervolgens of het nodig was dat Uil bang was? (Nee, dat was helemaal niet nodig.)

Ook vraagt u of het echt gebeurd kan zijn? (Nee, een uil slaapt niet onder **een deken**. En er bestaan geen rare bobbels. Dat zijn gewoon je eigen voeten!)

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“We hebben net gelezen dat Uil bang was voor de bobbels onder **de deken**. Ik slaap thuis niet onder een **deken**, maar onder een **dekbed**. Een **dekbed** is een **deken** met een zachte, donzige vulling. Daaromheen zit een **hoes** van stof. Het Woordweb van vandaag gaat over allerlei soorten **lakens** en **dekens**.”

U bespreekt Woordweb 1 en nadat u de woorden heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn om een beurt te vragen.

U zegt:

“Ik heb net laten zien dat je onder een **laken** en **deken** kunt slapen of onder een **dekbed**.”

Mogelijk te stellen vragen:

- Waar slapen jullie onder?
- Wat ligt er nog meer op een bed (knuffels, een spreij)?
- Waar kun je **een hoes** nog meer voor gebruiken?
- Hoe ziet jouw bed eruit?

U licht opdracht 2 op bladzijde 3 van het Werkboek kort toe.

De leerlingen maken de opdracht zelfstandig.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting**5**

Tot slot vat u samen wat er aan verschillende ervaringen over 'bang zijn' naar voren is gekomen.

U zegt:

“Het is vaak niet nodig om bang te zijn. Dat weet je misschien ook wel, maar je kunt er niets aan doen, je voelt je toch bang.”

Didactische tip:

U kunt extra aandacht besteden aan de volgende woorden:

raar: ongewoon of vreemd

veilig: wanneer je veilig bent, kom je niet in gevaar

gapen: de mond wijd openen wanneer je erg vermoeid bent

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 3

1

waar: 1, 3, 5, 6

niet waar: 2, 4, 7

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **beven**, **rillen** en **trillen**.
- De leerlingen oefenen het aangeven van de opeenvolging van gebeurtenissen in een verhaal.
- De leerlingen oefenen het voorspellen van de afloop van een verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 1

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 4 t/m 8
- Taalleesboek 2, bladzijde 72 en 73

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 8 oefening 4.1 t/m 5

Betekenis van de woorden

beven: Beven is een heel klein beetje heen en weer bewegen. Het is bijna niet te zien, en je kunt het niet tegenhouden. Je beeft bijvoorbeeld van kou of angst.

rillen: Als je rilt, heb je het even koud. Je beeft van de kou.

trillen: Trillen is heel snel een klein beetje heen en weer bewegen.

Start**5**

U speelt of u koude **rillingen** over uw rug voelt lopen.

U zegt:

“Oh, ik had het gisteren zo koud. Ik was laat in de middag nog naar het strand gegaan om te zwemmen. Maar toen ik uit de zee kwam, was de zon weg en waaide de wind heel hard. Ik krijg het nu weer koud als ik eraan denk.”

Kern – Instructie 1**10**

U zegt:

“Jullie hebben dat vast ook wel eens: dat je het zo koud hebt dat je ervan **beeft**. **Beven** is een heel klein beetje heen en weer bewegen. Het is bijna niet te zien, en je kunt het niet tegenhouden. Je **beeft** bijvoorbeeld van kou of angst. Als je plotseling in een groot warenhuis je moeder kwijt bent, kun je dus **beven** van angst. Als je **rilt**, **beeft** je hele lichaam eventjes. Je kunt het niet tegenhouden, het gebeurt gewoon. Als je **rilt** of **beeft**, beweeg je een heel klein beetje heen en weer. Anderen kunnen dat bijna niet zien.

Als iets of iemand heel snel heen en weer beweegt, noemen we dat **trillen**. **Trillen** kun je wel zien, bijvoorbeeld als er een vrachtwagen langs je huis rijdt, voel je dat in het hele huis, je kunt dan soms de ruiten horen **trillen**. Je ziet ook wel eens bij oude mensen dat hun handen **trillen**. Ze schenken bijvoorbeeld thee in en je ziet hun hand heel snel heen en weer gaan. Hun handen **trillen**.

Dus als je bang bent of als je het koud hebt, kun je gaan **rillen** en **beven**. Je lichaam beweegt een klein beetje heen en weer. **Trillen** is heel snel heen en weer bewegen.

Anderen kunnen zien dat iets of iemand **trilt**. Je kunt er niets aan doen dat je **trilt**, ook al wil je niet dat anderen het zien. Bij harde geluiden of zwaar gestamp kunnen dingen in huis gaan **trillen**.”

U toont Woordweb 1 aan de leerlingen en illustreert het nog eens met wat voorbeelden. U kunt vragen naar situaties waarin je kunt **rillen** van de kou of van angst. (Bijvoorbeeld vanuit een warme douche in een koude ruimte gaan of wanneer je in een koud restaurant zit zonder jasje aan.)

U doet hetzelfde met beven. (bijvoorbeeld bij een enge film, een eng boek, een bezoek aan de dokter of tandarts, voor het eerst naar een nieuwe situatie of een nieuwe school gaan)

U herhaalt het vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

U licht bladzijde 5 van het Werkboek kort toe.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“We gaan nu een verhaaltje lezen over iemand die een beetje bang was. Het gaat over Yasemin.”

De leerlingen nemen bladzijde 72 van het Taalleesboek voor zich.

U leest het verhaaltje ‘De volksdans’. Daarna geeft u enkele individuele leesbeurten. U bespreekt het verhaal met de leerlingen.

Daarna leest u het verhaal ‘Alleen in het donker’ op dezelfde bladzijde.

Dit bespreekt u ook met de leerlingen.

U geeft ook individuele leesbeurten.

Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 5 t/m 7 van het Werkboek zelfstandig.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Extra oefening

Werkboek 7, bladzijde 8 oefening 4.1 t/m 5

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U bespreekt de antwoorden met de leerlingen. U laat de leerlingen hun antwoorden oplezen.

Didactische tip:

U kunt extra aandacht besteden aan de volgende woorden:

de volksdans: De volksdans is een dans uit een bepaald land of bepaalde streek, met speciale kleren.

zenuwachtig: Iemand die zenuwachtig is, voelt zich angstig en gespannen.

de biezen: Een bies is een randje aan een jurk.

de volgorde: De volgorde is de manier waarop dingen achter elkaar komen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 5 t/m 8

1.1 t/m 1.3

eigen tekst

2.1

3, 5, 1, 2, 4

2.2

zelfbedachte afloop

3.1

2, 4, 3, 1

3.2

a Joost is bang in het donker

c Joost loopt langs de kerk naar huis.

f Joost denkt dat er iets beweegt.

3.3

zelfbedachte afloop

extra oefening Werkboek 7, bladzijde 8

4.1

a De draak is nergens voor.

c De draak en het konijn zijn vrienden.

d De draak wil naar de vos toe.

4.2

zelfbedachte afloop

5

eigen tekst

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de rots**, **de grot** en **het ravijn**.
- De leerlingen oefenen het rubriceren van zelfstandige naamwoorden in 'de'- en 'het'-woorden.
- De leerlingen oefenen het classificeren van voorwerpen, planten en dieren in 'gevaarlijk' en 'niet gevaarlijk'.
- De leerlingen oefenen het bedenken van tegenstellingen bij bijvoeglijke naamwoorden.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 2

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 9 t/m 12

Vorbereiding

- U legt of zet klaar:
 - plaatjes van een gevaarlijk dier en een niet gevaarlijk dier
 - een flinke steen

Betekenis van de doelwoorden

- de rots:** Een rots is een enorme steen die boven het land of de zee uitsteekt. Bergen bestaan voor een groot deel uit rotsen.
- de grot:** Een grot is een groot hol in een berg.
- het ravijn:** Een ravijn is een lang en diep gat in de aarde. Ravijnen vind je in gebieden met bergen.

Start**5**

U laat twee plaatjes zien, één van een 'gevaarlijk' dier en één van een 'niet gevaarlijk' dier.

U laat de leerlingen vertellen wat ze zien en u vraagt ook om de verschillen tussen de dieren op te noemen.

U zegt:

“We hebben twee soorten dieren gezien, een gevaarlijk dier en een niet gevaarlijk dier. We gaan vandaag een opdracht maken waarin je nog meer dingen ziet die gevaarlijk of niet gevaarlijk zijn. Daarna gaan we kijken of een woord een de-woord of een het-woord is.”

Kern – Instructie 1	10
----------------------------	-----------

U laat een flinke steen zien.

U vertelt:

“Ik heb net verteld dat we niet alleen gevaarlijke dieren gaan bekijken, maar ook gevaarlijke dingen. Dit is een grote steen, maar die kunnen nog veel groter zijn. Hier op Aruba hebben jullie die vast wel zien liggen. Hele grote stenen, soms een aantal bij elkaar. We noemen dat een **rots**. Je vindt **rotsen** ook aan de kust. Soms zijn de **rotsen** zo groot dat er **grotten** inzitten. Daar kun je ook in gaan. In de meeste **grotten** mogen mensen rondkijken, maar nooit alleen, want **grotten** zijn best gevaarlijk. Je kunt er gemakkelijk verdwalen, want het is er heel donker en de gangen kunnen instorten. Heel vroeger leefden er mensen in **grotten**. De **grot** werd toen gebruikt als huis. Wat ook gevaarlijk is, is een **ravijn**. Een **ravijn** is een lang en diep gat tussen bergen. **Ravijnen** hebben we niet hier op Aruba, maar wel in bijvoorbeeld Venezuela. Als je niet goed uitkijkt, kun je in het **ravijn** storten. Je valt dan een heel eind naar beneden. Dus kijk maar goed uit als je in de bergen bent.”

Vervolgens bespreekt u de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. Daarbij herhaalt u de woorden nog eens. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun eigen ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

Mogelijk te stellen vragen:

- Wie is er wel eens in een **grot** geweest?
- Hoe vond je dat?
- Waar was **de grot**?
- Heb je wel eens **rotsen** in of vlakbij een zee gezien?
- Weet je nog waar dat was?

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

25

U maakt twee kolommen op het bord. U schrijft daarin:

gevaarlijk en **niet gevaarlijk**.

U vraagt aan de leerlingen of ze een voorbeeld kunnen noemen van iets wat gevaarlijk of niet gevaarlijk is. Daarna vraagt u aan de leerlingen een rood en een groen kleurpotlood te pakken.

U leest de woorden, bij opdracht 1 op bladzijde 10 van het Werkboek, één voor één op. U geeft beurten en de leerlingen zeggen of het gevaarlijk of niet gevaarlijk is. U vraagt ze ook om uit te leggen waarom. De leerlingen omcirkelen wat gevaarlijk is rood, en wat niet gevaarlijk is groen.

Vervolgens schrijft u op het bord:

de-woorden en **het-woorden**.

U bespreekt nu opdracht 2 op bladzijde 11 van het Werkboek en schrijft de eerste twee woorden van de opdracht op het bord.

de-woorden	het-woorden
de spiegel	het boek

De opdracht behandelt u mondeling (klassikaal), waarbij de leerlingen wederom hun kleurpotloden gebruiken om de woorden te omcirkelen. Rood voor de 'de'-woorden en groen voor de 'het'-woorden.

Op dezelfde manier behandelt u opdracht 3 op bladzijde 11 van het Werkboek.

De leerlingen schrijven de woorden van opdracht 1, 2 en 3 in de juiste kolom.

Vervolgens licht u opdracht 4.1 en 4.2 op bladzijde 12 van het Werkboek toe. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Afsluiting

5

U vraagt de leerlingen om zelfbedachte gevaarlijke en niet gevaarlijke dieren, planten of dingen op te noemen. U schrijft deze woorden op in de juiste kolom op het bord.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 10 t/m 12

1

gevaarlijk

de leeuw

de brand

de bliksem

het stopcontact

niet gevaarlijk

de poes

de sneeuwpop

de parkiet

de rups

2

de-woorden

de spiegel

de berg

de rots

de slang

de vriend

de deken

het-woorden

het boek

het hapje

het huis

het blok

het hoofd

het bed

3

de wei

de vader

de jongen

de mond

de broer

het paard

het verhaal

het been

het geluid

het licht

4.1

1 groot

2 ver weg

3 oud

4 donker

5 moeilijk

4.2

1 rijk

2 blij

3 lang

4 laat

5 snel

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de manege, de ruiter** en **dresseren**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van een verhaal met behulp van plaatjes, waarbij de gebeurtenissen in de juiste volgorde moeten worden geplaatst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 2

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 13 t/m 20

Voorbereiding

- U legt scharen en lijm klaar of u laat deze door de leerlingen uit hun etui op hun tafel leggen.
- Werkblad 14 kopiëren.

Betekenis van de doelwoorden**de manege:** Een manege is een paardrijschool.**de ruiter:** Een ruiter rijdt op een paard.**dresseren:** Als je een dier dresseert, dan leer je dat dier om jou te gehoorzamen. Je leert het dier te doen wat jij zegt, bijvoorbeeld kunstjes.**Start****5**

U komt de klas binnen en speelt dat u een paard aan de teugel meevoert. U praat wat tegen het paard en geeft een commando (bijvoorbeeld wachten!). Vervolgens bindt u het paard aan uw tafel vast.

Kern – Instructie 1**10**

U zegt:

“Zo, dit is nog eens een gehoorzaam paard. Het is echt fijn om een stukje met dit paard te gaan rijden.”

U laat woordweb 2 zien en vertelt:

“Hier zien jullie iemand die op een paard rijdt. Iemand die op een paard rijdt noemen we een **ruiter**. Je kunt een paard leren dat een **ruiter** op zijn rug mag zitten.

Paardrijden kun je niet zomaar eventjes. Je moet er wel wat voor leren. Dit kun je doen op een paardrijschool. Dat noemen we een **manege**. In een **manege** zijn er allemaal paarden.

De paarden van een **manege** zijn eraan gewend dat mensen op hen leren rijden om een goede **ruiter** te worden.

De paarden van de **manege** zijn daarom meestal geen wilde paarden. Ze gehoorzamen de **ruiter**.

Als je wilt dat een paard gehoorzaam is, moet je dat paard **dresseren**. **Dresseren** betekent een dier leren jou te gehoorzamen. Als je dat goed doet, kunnen er makkelijk **ruiters** op het paard rijden. Als je een paard **dresseert**, kun je ze ook kunstjes leren: bijvoorbeeld om over hekken te springen, heel mooi te lopen op de muziek, of op hun achterbenen te staan. Dus als je wilt leren paardrijden en als je een goede **ruiter** wilt worden, dan ga je naar de **manege** om paardrijles te nemen.”

U kijkt met de leerlingen nogmaals naar Woordweb 2.

U vraagt:

“Kunnen jullie nog meer dieren noemen die je kunt **dresseren**?
(beren, leeuwen, tijgers, apen, pony’s, honden, zeehonden, dolfinnen)

“Wat zou je die dieren allemaal kunnen leren? Zijn er nog meer dieren waar je op kunt rijden?”

U licht de opdrachten op bladzijde 14 en 15 toe.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig of in duo’s.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“We gaan nu een verhaal bedenken met een heel ander dier dan waar we net over spraken. Kijk maar eens in jullie Werkboek op bladzijde 16. Dat is een knipvel, dus een bladzijde met plaatjes die je uit kunt knippen. Samen vormen die plaatjes een verhaal.”

U bekijkt samen met de leerlingen de plaatjes.

U vraagt steeds:

“Wat gebeurt er eerst? Wat gebeurt er daarna?”

Samen met de leerlingen bepaalt u de goede volgorde van de plaatjes. (De volgorde is 2 - 1 - 4 - 3.)

De leerlingen schrijven het juiste nummer in de vakjes op bladzijde 17 en 18 van het Werkboek.

U zegt:

“Je plakt straks de plaatjes in de goede volgorde in je Werkboek.”

Nu gaat u samen met de leerlingen twee zinnen bedenken voor elk plaatje.

De bedachte zinnen schrijft u op het bord.

Als u klaar bent met de vier plaatjes, bedenkt u samen met de leerlingen hoe het verhaal zou kunnen aflopen. Ook deze zinnen schrijft u op het bord.

Tot slot bedenkt u met de kinderen een titel voor het verhaal. Deze schrijft u boven de zinnen op het bord.

De leerlingen mogen nu de plaatjes in het juiste vakje plakken, de bedachte zinnen overschrijven van het bord en een tekening maken bij de afloop van het verhaal.

Afsluiting

10

De leerlingen mogen de plaatjes van het verhaal inkleuren. Wanneer ze daarmee klaar zijn, mogen ze een leesboek pakken en rustig voor zichzelf gaan lezen.

Didactische tip:

U kunt nog even stilstaan bij de volgende woorden:

teugel: de riem waarmee de ruiter zijn paard bestuurt

commando: een bevel, een opdracht die je moet uitvoeren

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 14 t/m 20

1

paard: de manege, de ruiter, dressereren

bed: het dekbed, de hoes

bang persoon: beven, trillen

berg: de grot, het ravijn

2

het bed

het dekbed

de deken

de hoes

koud of angst

beven

trillen

rillen

het paard

de manege

de ruiter

dresseren

de bergen

de grot

de rots

het ravijn

3

De ruiter dresseert het paard.

De bergbeklimmer past op in het ravijn.

4.1

de juiste volgorde van de plaatjes: 2, 1, 4, 3

4.3

passende zinnen

4.3

een passende verloop

4.4

een passende afloop

4.5

een passende titel

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van de /u/-klank in onbeklemtoonde woorddelen.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *-eer*, *-oor* en *-eur*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 21 t/m 23

Vorbereiding

- U maakt een kaartje van karton met hierop de letter 'r'. (+/- 15 cm bij 15 cm)

Opmerking: Lesdoel 1 is al eerder aan de orde geweest in thema 5 en is herhaald in thema 6. Lesdoel 2 is nieuw.

Start**5**

U speelt het spel 'Galgje' met het woord *gezeur*.

U schrijft op het bord:

O O O O O O

De leerlingen mogen om de beurt een letter raden. Als ze een letter noemen die in het woord voorkomt, schrijft u die letter op de juiste plek. Noemen ze een letter die niet in het woord voorkomt dan tekent u een stukje van de galg. Het is de bedoeling dat ze het woord raden voordat 'het mannetje hangt'. Samen met de leerlingen plaatst u het woord op de juiste trap:

ge zeur

U vertelt dat deze les het plaatsen van woorden op een stemtrap wordt herhaald en dat woorden die eindigen op *-eur*, *-oor* en *-eer* aan bod zullen komen.

Kern – instructie 1**15****Stap 1**

U begint met kort te herhalen dat sommige woorden uit woorddelen bestaan die niet met evenveel nadruk worden uitgesproken. U geeft hierbij enkele voorbeelden en u plaatst samen met de leerlingen de woorden op de juiste

trap. U gebruikt hiervoor de woorden: *gezicht*, *verhaal*, *klasje*, *mensen*. De lage (onbeklemtoonde) woorddelen zijn *ge-*, *ver-*, *-je* en *-sen*.

Stap 2

De leerlingen nemen opdracht 1, op bladzijde 21 van het Werkboek voor zich. U biedt woorden aan met een woorddeel waarin de klank /u/ voorkomt. De leerlingen schrijven dit woord steeds op één van de stemtrappen. U gebruikt de volgende woorden: *bedacht*, *geloof*, *broeken*, *deurtje*, *kruipen*, *geluk*.

Kern – Instructie 2

20

U schrijft de woorden *keel*, *doos* en *deuk* onder elkaar op het bord. U laat de leerlingen de woorden een paar keer lezen. Dan legt u het kaartje met de letter *r* over de *l* van *keel*. U laat de leerlingen het woord lezen. U laat het verschil tussen *keel* en *keer* duidelijk uitkomen. De /ee/-klank verandert als de eindletter een *r* is. U herhaalt dit met de woorden *doos* (*door*) en *deuk* (*deur*). U komt tot de volgende conclusie en zegt:

“*Eer*, *oor* en *eur* klinken heel anders dan *eel*, *oos* en *euk*. Ze komen in heel wat woorden voor en je kunt ze goed herkennen aan de aparte klank.”

U schrijft de lettergroepen *eer*, *oor* en *eur* met verschillende kleuren op het bord. Hierbij spreekt u elke lettergroep enkele keren hardop en langzaam uit. U zegt vervolgens steeds een zin en de leerlingen moeten de *eer-*, *oor-* of *eur-*woorden herkennen. Hierna schrijven de leerlingen het woord/de woorden op bij opdracht 2 op bladzijde 21 van het Werkboek.

U gebruikt de volgende zinnen:

- 1 De **kleur** van de **deur** is rood.
- 2 De kinderen liepen **door** een grote plas.
- 3 Er lag een mooie **veer** op het pad.
- 4 De **beer** bromde tegen de toeschouwers.
- 5 De timmerman gebruikt een **boor** om een gat te maken.
- 6 De **speer** vloog **door** de lucht.
- 7 De poes **stoort** ons bij het werk.
- 8 Ik vind dat geen lekkere **geur**.
- 9 Tommie **leert** al heel goed lezen.

De leerlingen maken in tweetallen de opdrachten 3 t/m 5 op bladzijde 22 en 23 van het Werkboek.

Afsluiting**5**

U bespreekt kort met de leerlingen de gemaakte opdrachten. Wat vonden ze moeilijk/makkelijk?

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 21 t/m 23

1

broe ken deur tje krui pen

be dacht ge loof ge luk

2

1 kleur, deur

2 door

3 veer

4 beer

5 boor

6 speer, door

7 stoort

8 geur

9 leert

3

1 alweer, 2 keer, 3 zeur, 4 hoor, 5 deur, 6 postkantoor, 7 kleur, 8 meer, 9 smeert, 10 stoort

4

Zelfbedachte woorden

5

speer, poort, hoorn

deur, neushoorn, eekhoorn

ijsbeer, scheur

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het geluid, ritselen, het geritsel, ruisen en het geruis.**
- De leerlingen oefenen het aangeven van de opeenvolging van gebeurtenissen in een verhaal.
- De leerlingen oefenen het voorspellen van de afloop van een verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 3

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 24 t/m 28
- Taalleesboek 2, bladzijde 74 en 75

Vorbereiding

- U legt klaar: een doos met bladeren, een snoeppapiertje, een tijdschrift en een schelp (middelgroot tot groot).

Betekenis van de doelwoorden**het geluid:** Geluid is iets wat je kunt horen.**ritselen:** Een zacht geluid maken. Het klinkt als het lopen op bladeren of het openen van een snoeppapiertje of zak chips.**het geritsel:** Als je geritsel hoort, hoor je een zacht geluid zoals het lopen op bladeren.**ruisen:** Iets wat ruist, maakt een zacht geluid. Het klinkt als de wind die door de bomen waait, of als stromend water.**het geruis:** Geruis is een zacht ruisend geluid dat steeds maar doorgaat, zoals het waaien van de wind.**Start****5**

U vraagt de leerlingen stil te zijn en op te letten wat ze nu horen. U gaat met uw handen door de bak met bladeren. Ook pakt u een snoeppapiertje en **ritselt** daarmee.

Kern – Instructie 1**10**

U zegt:

“Als je goed luistert, hoor je een zacht **geluid**. Luister maar, dan kun je het **geluid** horen.”

U haalt een snoepje uit een papiertje.

“Als ik een snoepje uit een papiertje haal, hoor je iets **ritselen**. **Ritselen** betekent een zacht **geluid** maken.”

Nu pakt u een tijdschrift en u bladert erin.

U zegt:

“Luister. Je hoort nu weer **geritsel**. **Het geritsel** is een zacht trillend geluid. Je hoort **geritsel** als je bladzijden van een krant of een tijdschrift omslaat. Maar je hoort het ook als je op droge bladeren loopt. Dan hoor je **het geritsel** van bladeren onder je voeten.

Als je goed oplet bij struiken of bosjes, dan hoor je soms **geritsel** tussen de bladeren.

Dat kunnen kleine dieren zijn. Bijvoorbeeld muisjes of ‘cododo’s’, die **ritselen** tussen de struiken en de bladeren. Als je **geritsel** hoort in struiken en je bent heel stil, kun je dus ook dieren zien.”

U vouwt uw handen bij elkaar in een kommetje en u blaast erin. U maakt een geluid alsof het waait.

U zegt:

“Horen jullie dit **geluid**? Dit noemen we **ruisen**. Iets wat **ruist** maakt een zacht **geluid**. Het klinkt als de wind die door de bomen gaat. Of als stromend water van een rivier.”

Nu pakt u de schelp en u houdt de schelp aan uw oor.

U zegt:

“Ik hoor nu een zacht **geluid**. Ik hoor een **geruis**. Als je aan het strand bent, hoor je **het ruisen** van de zee. Mensen zeggen weleens dat als je een schelp aan je oor houdt, dat je dan **het ruisen** van de zee kunt horen. Dat is natuurlijk niet echt zo, maar je hoort wel **geruis**. Ook als je rond je huis of door de knoek loopt, kun je **geruis** horen; **het geruis** van de wind die door de struiken of bomen **ruist**.”

U laat Woordweb 3 zien en bespreekt aan de hand van de illustraties nog een keer het verschil tussen **ruisen/het geruis** en **ritselen/het geritsel**.

U vraagt de leerlingen of ze nog meer dingen kennen die klinken als het **geruis** van de zee. Of als **het geritsel** van bladeren. U schrijft enkele **geluiden** op geeltjes en plakt ze op de juiste plaats bij het Woordweb.

U licht opdracht 1 en 2 op bladzijde 25 van het Werkboek toe.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2**20**

U leest ‘Het paard’ op bladzijde 74 van het Taalleesboek voor.
Daarna geeft u individuele leesbeurten en u stelt vragen over de tekst.

U zegt:

“Opdracht 3 en 4 gaat over deze tekst.”

Vervolgens leest u het verhaal ‘ De manege’ op bladzijde 75 van het Taalleesboek voor en u geeft weer leesbeurten.

U licht de opdrachten op bladzijde 26 tot en met 28 van het Werkboek toe.
Daarna maken de leerlingen deze opdrachten.

Vervolgens kijkt u samen met de leerlingen de opdrachten na.

Afsluiting**5**

U laat enkele leerlingen hun afloop van het verhaal ‘Het paard’ voorlezen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 25 t/m 28

1

Onder het geluid staat: geritsel en geruis.

2

a geritsel

b ruisen

3.1

a Johan is bang om het paard te aaien.

d Het paard kan goed bijten.

e Het paard kan hard trappen.

3.2

De volgorde is: 2-4-1-3

4

Het plaatje suggereert dat Johan leert paardrijden. Een andere afloop is ook mogelijk.

5

De volgorde is: 2-4-1-3.

6

een zelfbedachte afloop

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het verwerken van geluiden in een gezamenlijk verzonden verhaal.
- De leerlingen oefenen het vervangen van het lijdend voorwerp in de zin.
- De leerlingen oefenen het omzetten van een enkelvoudig in een meervoudig gezegde en omgekeerd.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 4 en 6

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 29 t/m 31
- Taalleesboek 2, bladzijde 76

Vorbereiding

- U legt de luister-cd met geluiden klaar (fragment 8).

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 31 oefening 4

Start**5**

U vraagt de leerlingen om stil te zijn omdat u ze iets wil laten horen. U speelt vervolgens het eerste geluid van de luister-cd af.

U zegt:

“We gaan vandaag samen een verhaal maken. Het zal vast erg spannend worden, want ik laat ook geluiden horen die griezelig zijn.”

Kern – Instructie 1**10**

U zegt:

“We gaan dus samen een spannend verhaal bedenken. Iedereen mag er een stukje bij fantaseren. En af en toe laat ik een griezelig geluid horen! We proberen dan die enge geluiden in het verhaal voor te laten komen.... Maar: aan het eind moet het verhaal wel goed aflopen!

We gaan beginnen. Ik lees een stukje van een verhaal voor en daarna laat ik een geluid horen. Dan wijs ik één van jullie aan om verder te vertellen. Na een paar zinnen wijs ik iemand anders aan die weer nieuwe zinnen erbij bedenkt. En zo gaan we door. Ik heb zes geluiden op een cd staan. Af en toe laat ik tijdens dit verhaal een geluid horen. Als jij aan de beurt bent als er een geluid is

geweest, dan probeer je het geluid in je verhaaltje mee te laten spelen.

Bijvoorbeeld als je een geluid hoort van een piepende deur, dan moet je dat geluid gebruiken in het stukje dat jij bij het verhaal verzint.”

Nu leest u het volgende stukje voor:

“Midden in de nacht wordt Edwin opeens wakker. Hij doet het lampje bij z'n bed aan en kijkt om zich heen. Nee, niks bijzonders. Waarom is hij dan toch wakker geworden?
En dan hoort hij het weer! Buiten klinkt een raar geluid. Het klinkt zo.”

U laat het eerste geluidsfragment horen. Daarna wijst u een leerling aan die een paar zinnen bij het verhaal mag bedenken.

Vervolgens geeft u steeds andere leerlingen de gelegenheid om een stukje aan het verhaal te breien. Op geschikte ogenblikken laat u nieuwe geluidsfragmenten horen. Er staan zes fragmenten op de cd.

U laat zoveel mogelijk leerlingen aan de beurt komen. U geeft tijdig aan wanneer het verhaal afgerond moet worden. U herhaalt nog even dat het verhaal goed moet aflopen.

Kern – Instructie 2

25

U zegt:

“We hebben net samen een verhaal bedacht. Nu gaan we zinnen afmaken met woorden die je zelf bedenkt. En we gaan zinnen veranderen door er één of meer zinnen van te maken.”

U leest eerst de tekst ‘Spook’ voor op bladzijde 76 van het Taalleesboek.

U geeft enkele leesbeurten en de leerlingen moeten bij het lezen letten op hun articulatie, intonatie en tempo.

U bespreekt de tekst met de leerlingen:

- Wie komen er voor in het verhaal?
- Wat gebeurt er precies?

De leerlingen nemen opdracht 1 op bladzijde 29 van het Werkboek voor zich. U bespreekt met de leerlingen wat Tes gehoord kan hebben en laat de leerlingen dingen bedenken.

U schrijft een aantal mogelijkheden op het bord en de leerlingen mogen twee van de gegeven mogelijkheden overschrijven in hun Werkboek.

De leerlingen maken opdracht 2 op bladzijde 29 en 30 van het Werkboek zelfstandig.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

U zegt vervolgens:

“We hebben net gelezen dat Tes het licht aandoet wanneer ze in haar slaapkamer iets hoort.”

U schrijft de volgende zin op het bord:

Het meisje doet het licht aan.

U zegt:

“Tes is een meisje dat het licht aan doet. Het is één meisje. Nu maken we de zin zo, dat er meer meisjes het licht aandoen.”

U schrijft onder de eerste zin op het bord:

De meisjes doen het licht aan.

U zegt:

“In de bovenste zin is het één meisje en in de onderste zin zijn het meer meisjes.”

U schrijft op het bord:

De deuren maken een piepend geluid.

U vraagt aan de leerlingen:

“Lezen we hier of er één deur piept, of zijn het er meer?” (Het zijn er meer.)

“En hoe wordt de zin als we er één deur van maken?” (De deur maakt een piepend geluid.)

U schrijft het antwoord op het bord.

Vervolgens vraagt u een leerling om zelf een zin te bedenken en u schrijft deze op het bord. Daarna maakt u er enkel- of meervoud van, samen met de leerlingen.

U zegt:

“Bij opdracht 3 op bladzijde 30 en 31 van je Werkboek moet je ook van één, meer maken.”

U maakt de eerste zin gezamenlijk en laat vervolgens de leerlingen de opdracht zelfstandig afmaken.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Extra oefening

Werkboek 7, bladzijde 31 oefening 4

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt de leerlingen of zij moeilijkheden hebben ondervonden bij het maken van de opdrachten.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 29 t/m 31

1

zelfbedachte lijdende voorwerpen

2

zelfbedachte lijdende voorwerpen

3

1 De jongens snurken een beetje.

2 De meisjes kreunen in hun slaap.

3 Ze zoeken overal in de kamer.

4 De spoken zweven in het griezelbos.

extra oefening Werkboek 7, bladzijde 31

4

1 Het kind slaapt boven.

2 De vrouw zit in de kamer.

3 Buiten loopt een hond op straat.

4 De vogel zit rustig op een tak.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **schreeuwen, gillen** en **krijsen**.
- De leerlingen oefenen het afmaken van een verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 3

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 32 t/m 39
- Taalleesboek 2, bladzijde 77

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 38 en 39 oefening 7

Betekenis van de doelwoorden

schreeuwen: Schreeuwen betekent een hard geluid maken met je stem. Als je schreeuwt, roep je heel hard. Bijvoorbeeld omdat je blij bent, boos bent of pijn hebt.

gillen: Als je gilt, schreeuw je hard en klinkt je stem hoog.

krijsen: Krijsen is hard gillen of huilen.

Start**5**

U zegt:

“Jullie hebben vast allemaal wel eens een baby horen huilen. Een baby kan niet praten. Als een baby pijn of honger heeft, kan hij of zij alleen maar **schreeuwen**. Als een baby echt lang en hard **schreeuwt**, noemen we dat **krijsen**. **Krijsen** doet pijn aan je oren. Niet alleen baby’s **schreeuwen** en **krijsen**. Wij doen dat ook wel eens. Wij **schreeuwen** ook wel eens van pijn, verdriet of boosheid. Als je opeens veel pijn hebt, **gil** je het uit van de pijn.” (U speelt alsof u plotseling veel pijn heeft en laat zien wat **gillen** is.)

Kern – Instructie 1**10**

U bespreekt de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Nadat u de woorden heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen.

Daarbij herhaalt u de woorden nog eens.

Daarna vraagt u de leerlingen naar hun eigen ervaringen. U vraagt hen voor te doen hoe zij **schreeuwen, gillen** of **krijsen**. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U zegt:

- “Ik heb net verteld dat je van de pijn kunt gaan **gillen**. Je kunt ook van boosheid gaan **schreeuwen** en **gillen**. Wie maakt dat wel eens mee?” (Je krijgt je zin niet of je moet vroeg naar bed.)
- “Je kunt ook **gillen** en **schreeuwen** omdat je heel blij bent. Wie kan daar een voorbeeld van noemen?” (Je hebt de voetbalwedstrijd gewonnen, je wint de loterij, je ziet mensen terug waar je veel van houdt en die je lang niet hebt gezien of je behaalt je zwemdiploma.)
- “Je kunt ook **krijzen** van schrik. Mensen die bang zijn voor muizen of spinnen kunnen dan hard **krijzen**. Een baby die honger heeft, kan ook hard **krijzen**. Wie heeft dit wel eens meegemaakt?”
- Je kunt ook **gillen** en **schreeuwen** van verdriet. Wie heeft daar een voorbeeld van?” (Je hebt verloren met voetballen, je bent heel ziek en je kunt niet naar school of je huisdier is doodgegaan.)

U licht de opdrachten op bladzijde 33 t/m 35 van het Werkboek toe.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

U bespreekt de antwoorden klassikaal.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

25

U zegt:

“**Gillen** doe je ook wel eens als je echt bang bent. We gaan weer een verhaaltje lezen over een jongen die bang is. Maar dat verhaal is nog niet af. Jullie gaan dat verhaal afmaken. Je mag het verhaal zo spannend maken, dat we er een beetje bang van worden.”

U leest het verhaaltje over Benno op bladzijde 36 van het Werkboek heel spannend voor.

U vraagt:

- “Over wie gaat het verhaal?” (Benno)
- Wat gebeurt er? (Benno slaapt en wordt ineens wakker.)
- Wanneer gebeurt het? (’s nachts)
- Waar gebeurt het?” (in zijn bed)

Daarna vraagt u:

“Hoe zal het verhaal aflopen?”

U laat enkele leerlingen suggesties doen. U schrijft de suggesties van de leerlingen op het bord. Daarna vraagt u de leerlingen een titel te bedenken. U schrijft deze ook op het bord.

De leerlingen krijgen de kans om het afgemaakte verhaal over te schrijven in hun Werkboek op bladzijde 36.

Daarna laat u enkele leerlingen de tekst 'Bang' op bladzijde 77 van het Taalleesboek voorlezen.

De leerlingen maken opdracht 6 op bladzijde 37 van hun Werkboek. Ze maken het verhaal 'Bang' af en bedenken een titel.

Extra oefening

Werkboek 7, bladzijde 38 en 39 oefening 7

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat enkele leerlingen de afloop van hun verhaal oplezen. Ze moeten ook zeggen welke titel ze bedacht hebben.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 33 t/m 39

1

onder het stemgeluid staat: schreeuwen, gillen, krijsen.

2

*gegil
gekrijs*

3

*gegil
gekrijs*

4

en	ge
<i>ritselen</i>	<i>het geritsel</i>
<i>ruisen</i>	<i>het geruis</i>
<i>schreeuwen</i>	<i>het geschreeuw</i>
<i>gillen</i>	<i>het gegil</i>
<i>krijsen</i>	<i>het gekrijs</i>
<i>snurken</i>	<i>het gesnurk</i>
<i>trillen</i>	<i>het getril</i>

5.1

Het verhaal moet een afgerond geheel vormen waarbij er rekening is gehouden met de in het verhaalbegin verstrekte gegevens.

5.2

een passende titel

6

een zelfbedacht vervolg met een goede afloop

extra oefening Werkboek 7, bladzijde 38 en 39

7

1 *“Ik doe een sloop om het kussen.”*

2 *“Ik kan een paard dressereren.”* *“Ik werk op de manege.”*

3 *“Pas op, val niet in het ravijn.”*

“Zullen we op dit rotsblok uitrusten?”

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de schaduw** en **de schim**.
- De leerlingen oefenen vergelijkingen te maken, door ordening in een opklimmende reeks van woorden die een verschil in gradatie uitdrukken, te maken.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 5

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 40 t/m 42

Vorbereiding

- U neemt een zaklantaarn mee.

Betekenis van de doelwoorden

de schaduw: Een schaduw is een donkere vorm op de grond of op een muur. Je ziet je eigen schaduw voor je, als de zon of een lamp achter je schijnt ('sombra' in het Papiamento).

de schim: Een schim is een vage figuur in het donker of in de mist. Je kunt een schim niet duidelijk zien.

Start**5**

U vraagt een leerling naar voren te komen. U doet de gordijnen dicht. U schijnt met de lamp schuin achter de leerling en u laat een **schaduw** verschijnen. Of u gebruikt het zonlicht om met uw handen schaduwfiguren te maken op de muur.

Kern – Instructie 1**10**

U zegt:

“Kijk, nu zie je de **schaduw** van Een **schaduw** is een donkere vorm op de grond of op de muur. Je ziet je eigen **schaduw** vóór je als de zon of een lamp achter je schijnt. Hoe feller het licht, des te scherper is de **schaduw**. Als het licht niet heel fel is, als het een beetje donker of mistig is, dan is de **schaduw** onduidelijk, niet scherp.

Als je iemand in het donker ziet lopen, zie je wel een figuur maar je ziet het niet duidelijk. Dat noem je dan een **schim**.

Een **schim** is een vage figuur in het donker of in de mist. Je kunt een **schim** niet duidelijk zien maar je ziet wel dat het iets is.”

U laat Woordweb 5 zien. Aan de hand van de illustraties bespreekt u de woorden nogmaals.

U vertelt:

“Een **schaduw** is dus een donkere vlek van een ding of een persoon. Hoe meer licht er is hoe duidelijker **de schaduw** is. **Schimmen** zijn vage vlekken die mensen of dingen kunnen zijn. **Schimmen** zie je niet duidelijk omdat de dingen of de figuren in het donker of in de mist zijn. Omdat een **schim** niet duidelijk is, kun je van een **schim** soms een beetje bang worden.”

U laat de leerlingen experimenteren met **schaduw**en maken met de zaklamp.

U zegt:

“Jullie kunnen elkaars **schaduw** laten verschijnen. Kun je ook aan iemand zien wie het is? Je kunt het ook met dingen uit de klas proberen.”

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

25

U zegt:

“We zagen net dat een **schaduw** het duidelijkst is wanneer het licht heel fel is. Dus hoe feller het licht, hoe duidelijker de **schaduw**. Licht kan bijvoorbeeld zacht, helder of fel schijnen. Je kunt dit soort woorden dus in volgorde zetten van minder naar meer. En dat gaan we vandaag ook doen. Daarnaast gaan we zinnen maken met zoveel mogelijk woorden die met dezelfde letter beginnen. En ik ga ook enkele nieuwe woorden aanbieden.”

U schrijft op het bord:

beter **goed** **best**

U zegt:

“Deze woorden kennen jullie wel. We gaan de woorden in goede volgorde zetten, van minder naar meer.”

U schrijft op het bord:

goed **beter** **best**

U zegt:

“Dit gaan we nu ook met andere woorden doen.”

U schrijft de volgende woordgroepen door elkaar op het bord. Vervolgens bepaalt u met de leerlingen de juiste volgorde.

U schrijft drie kolommen op het bord met de woorden:

een beetje **meer** **het meest**

Daarna zet u samen met de leerlingen onderstaande woorden in de juiste kolom.

saai	spannend	griezelig
schreeuwen	gillen	krijzen
moe	doodmoe	uitgeput

u vraagt aan de leerlingen of zij nog meer voorbeelden weten (bijvoorbeeld: koud-lauw-warm, warm-heet-snikheet, bleek-wit-spierwit).

U zegt:

“Bij opdracht 1 van het Werkboek op bladzijde 41 ga je ook woorden in de goede volgorde zetten.”

U laat een leerling de woorden oplezen. Daarna laat u de leerling de woorden in de juiste volgorde zeggen. De leerlingen schrijven op, welk woord in de eerste kolom hoort, daarna het bijpassende woord in de tweede kolom, en als laatste het bijpassende woord in de derde kolom. (bij verlegen 1, bang 2 en bij doodsbang 3) Zo maakt u samen met de leerlingen het rijtje af.

De leerlingen werken verder zelfstandig aan opdracht 2 op bladzijde 42 van het Werkboek.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt de leerlingen wat zij moeilijk vonden aan de opdrachten. Bespreek deze opdrachten met de leerlingen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 41 en 42

1

<i>lichtrood</i>	<i>rood</i>	<i>knalrood</i>
<i>boos</i>	<i>nijdig</i>	<i>spinnijdig</i>
<i>fluisteren</i>	<i>praten</i>	<i>gillen</i>
<i>grijs</i>	<i>zwart</i>	<i>pikzwart</i>

2

<i>weinig</i>	<i>veel</i>	<i>alles</i>
<i>druk</i>	<i>wild</i>	<i>woest</i>
<i>glimlachen</i>	<i>lachen</i>	<i>schateren</i>
<i>stomp</i>	<i>scherp</i>	<i>vlijmscherp</i>

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met *ei* of *ij*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met de lettergroep *sch-* of *schr-*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 43 t/m 45
- Spellinghulp

Vorbereiding

- Voor de les schrijft u de volgende zin op het bord:
Hij zei: "Wij zijn net op tijd bij de trein!"

Opmerking: Lesdoel 1 en 2 zijn beiden nieuw.

Start**5**

U kijkt samen naar de zin op het bord en zegt:

“Als je deze zin hardop leest, hoor je in wel zeven woorden */ei/*. Maar als je naar de zin kijkt, zie je dat */ei/* soms als *ei* en soms als *ij* geschreven wordt. Het verschil kun je wel zien, maar niet horen. Het is dus veel gemakkelijker deze zin te lezen dan hem goed te schrijven.

Deze les gaan jullie woorden oefenen met *ei* of *ij*. Je moet goed onthouden of het woord met *ei* of met *ij* geschreven wordt. En als je dit toch vergeten bent, mag je altijd in je Spellinghulp kijken.”

Kern – Instructie 1**20****Stap 1**

De leerlingen pakken bladzijde 2 van de Spellinghulp voor zich. U leest samen met de leerlingen twee keer de lijst van woorden met *ei* en de lijst van woorden met *ij* twee keer. Vervolgens geeft u de opdracht:

“Kies twee *ij*-woorden en twee *ei*-woorden uit. Bekijk ze goed en schrijf ze dan uit het hoofd bij opdracht 1 in je Werkboek. Als je daarmee klaar bent kijk je zelf na of je het goed gedaan hebt.”

Na een paar minuten vraagt u aan verschillende leerlingen welke woorden ze hadden gekozen en hoe het is gegaan.

Stap 2

U zegt:

“We gaan hetzelfde nog een keer doen, maar nu moet je uit beide lijsten twee andere woorden kiezen.”

Afhankelijk van de beschikbare tijd kunt u dit nog enkele keren herhalen.

Stap 3

U noemt drie willekeurige woorden uit de lijsten. De leerlingen zoeken de woorden op, bekijken ze en schrijven ze in een keer op.

De leerlingen maken zelfstandig de opdracht 2.1 t/m 3 op bladzijde 43 en 44 van het Werkboek. U herhaalt hierbij nog een keer dat, als de leerlingen niet weten of ze een woord met *ei* of met *ij* moeten schrijven, ze hier altijd mogen ‘spieken’:

“Hoe vaker je het woord ziet, hoe sneller je het straks gewoon uit je hoofd weet zonder te kijken.”

Kern – Instructie 2

15

U schrijft op het bord:

Bert Schaap schreef schots en scheef in zijn schrift.

U zegt:

“In deze zin hoor je wel vijf keer /sg/ maar je schrijft steeds *sch*.”

U legt uit:

“Altijd als je /sg/ hoort aan het begin van een woord schrijf je *sch* en altijd als je /sgr/ hoort aan het begin van een woord schrijf je *schr*.”

Hierbij schrijft u *sch* en *schr* met grote gekleurde letters op het bord.

De leerlingen nemen hun Werkboek op bladzijde 46 voor zich. U zegt nu steeds een zin met een *sch*- of een *schr*-woord erin. De leerlingen moeten dit woord in de zin ontdekken en zeggen of het woord met een *sch* of een *schr* begint. U wijst hierbij de desbetreffende lettergroep op het bord aan. Hierna schrijven de leerlingen het woord bij opdracht 4 in hun Werkboek, waarna u het op het bord schrijft. De leerlingen controleren dan of ze het goed hebben geschreven.

U gebruikt de volgende zinnen:

- 1 *Knippen doe je met een **schaar**.*
- 2 *Hoe kom je aan die **schram** op je arm?*
- 3 *De punt van mijn potlood is **scherp**.*
- 4 *Vandaag ga ik naar **school**.*
- 5 *Wie **schiet** daar?*
- 6 ***Schrik** maar niet hoor!*
- 7 *Waar **schrijf** je de woorden in?*
- 8 *Dat doen wij in een **schrift**.*
- 9 *Pas op! Je houdt de soepkom **scheef**.*

Extra oefening

Werkboek bladzijde 45, oefening 5

Afsluiting	5
-------------------	----------

Ter afsluiting laat u een paar leerlingen uit het hoofd een *ij*-woord, een *ei*-woord, een *sch*-woord en een *schr*-woord noemen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 43 t/m 45

1

De leerlingen kiezen de woorden zelf.

2.2

1 Ga jij wel eens op reis met de trein?

2 Vind jij dat wel fijn?

3 Wie woont vlakbij de zee?

4 Is oom Leen arm of rijk?

3

ei, geit, zeil, trein

ijs, pijp, bijl, pijl

4

De woorden staan in de les.

extra oefening Werkboek 7, bladzijde 45

5

sch: schaal, schaats, school, schat

schr: schram, schrift, schrik, schroef

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het spelen met beginrijm in zinsverband.
- De leerlingen vertellen over dingen waar ze bang voor zijn.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 46 en 47

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we woorden bedenken die met dezelfde letter beginnen. Daarna gaan we ook nog praten over dingen die je bang kunnen maken.”

Kern – Instructie 1**15**

U schrijft op het bord:

Ik ben bang voor b....

U vraagt de leerlingen wie een woord kent dat met een ‘b’ begint en waarvoor ze bang zijn. (bijvoorbeeld beren, botsauto’s, bijlen, boxers)

Vervolgens schrijft u nog zo’n zin op het bord:

Ina ziet de z....

U vraagt de leerlingen of zij woorden kennen met ‘z’. (bijvoorbeeld zwaan, zon, ziekenwagen, zak)

U vertelt dat ze nu een oefening gaan maken waarbij de woorden met eenzelfde letter beginnen. U bespreekt opdracht 1 en 2 op bladzijde 46 en 47 van het Werkboek en de leerlingen gaan aan het werk.

U kijkt samen met de leerlingen de opdrachten na.

Kern – Instructie 2**20**

U zegt:

“We hebben net in de opdracht gelezen dat je bang kunt zijn voor een kat die krabt of voor beren die brullen. Maar er zijn veel meer dingen waar je bang voor kunt zijn. Bijvoorbeeld dit:”

Alleen

Moeder gaat even weg.

“Ik ben zo terug”, zegt ze.

Nu ben ik alleen.

Ik word een beetje bang.

Het duurt zo lang.

Gelukkig, daar is ze weer!

Mam, ga je voorlopig niet meer?”

U vraagt aan de leerlingen:

- “Ben je weleens alleen thuis?
- Hoe vind je het om alleen thuis te zijn?
- Wat doe je als je alleen thuis bent?
- Heb jij ook weleens dat de tijd die je alleen bent, erg lang lijkt te duren?
- Wat denk je dan? Ben je dan bang voor iets?
- Maakt het wat uit of je ‘s avonds of overdag alleen thuis bent?
- Waarom?”

U laat verschillende leerlingen vertellen.

Tijdens de gesprekken onderbreekt u zo weinig mogelijk. U vat op geschikte ogenblikken enkele malen het verhaal van een paar kinderen kort samen.

U zegt:

“We hebben nu met elkaar gesproken over hoe je het vindt om alleen thuis te zijn.

Sommige kinderen zijn wel eens bang als ze alleen thuis zijn, anderen vinden het niet zo erg. Iedereen heeft verschillende dingen waar hij bang van wordt.”

U schrijft op het bord:

Een beetje bang.

U maakt met de leerlingen een Woordweb rond ‘bang zijn’ en laat de leerlingen woorden bedenken die voor hen te maken hebben met ‘bang zijn’.

Samenvattend zegt u:

“Niet iedereen is voor dezelfde dingen bang. Maar we hebben allemaal wel iets waar we weleens bang van worden.”

Afsluiting**5**

Afsluitend laat u de leerlingen in groepjes, woorden met een 'r' bedenken. Het groepje met de meeste goede woorden is de winnaar.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 46 en 47

1

bijvoorbeeld:

- 1 De hond slaapt in een hok.
- 2 De kat wil mij krabben.
- 3 Drink meer melk.
- 4 Beren kunnen hard brommen of brullen.
- 5 En kippen kunnen kakelen.

2

bijvoorbeeld:

- 1 Wat een rare rok is dat.
- 2 De kip is een beetje kaal.
- 3 We nemen een duik in het diepe.
- 4 Er zit geen punt aan het gotlood.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het paleis, de knecht, de lakei, het uniform, de ridder, het zwaard, het harnas en blinkeren**.
- De leerlingen oefenen de juiste voorstellingen bij een tekst te vormen.
- De leerlingen oefenen onderscheid te maken tussen een gedicht en een verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 4

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 48 t/m 54
- Taalleesboek 2, bladzijde 81 t/m 83

Vorbereiding

- U neemt foto's mee van paleizen.

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 55 opdracht 5.1 en 5.2

Betekenis van de doelwoorden

- het paleis:** Een paleis is een gebouw waar een koning of koningin woont. Meestal zijn paleizen groot en mooi.
- de knecht:** Een knecht helpt het werk te doen, bijvoorbeeld op een boerderij.
- de lakei:** Een lakei is een knecht die in een paleis werkt. Lakeien hebben een uniform aan.
- het uniform:** Kleding die door een groep mensen wordt gedragen. Omdat ze allemaal dezelfde kleren aan hebben, kun je zien dat ze bij die groep horen. Bijvoorbeeld bij de politie, een school of een voetbalteam.
- de ridder:** Een ridder was in de Middeleeuwen een dappere man die voor een vorst vocht. Hij moest de rust en orde in het land bewaken. De koning maakte een man tot ridder door hem plechtig met een zwaard op zijn schouder te slaan.
- het zwaard:** Een zwaard is een wapen om mee te steken en te slaan. Zwaarden zijn recht en plat en aan twee kanten scherp.
- het harnas:** Een harnas is een pak van metaal. Harnassen werden vroeger door ridders gedragen bij gevechten. Door het harnas waren ze beschermd tegen aanvallen.
- blinken:** Als iets blinkt, dan komt er een scherp en flikkerend licht vanaf.

Start**5**

U hangt de plaatjes van de verschillende **paleizen** op aan het bord. Waarschijnlijk hebben de leerlingen deze **paleizen** niet van dichtbij gezien, maar ze herkennen ze wel.

U vraagt:

“Hebben we **paleizen** op Aruba?” (nee)

U vraagt vervolgens:

“Wie wonen in **paleizen**?” (koning/koningin, keizer/keizerin, vorsten.)

Kern – Instructie 1

10

U vertelt:

“Onze koning woont in een **paleis**. Hij heeft een heleboel **knechten** die hem helpen het werk te doen. **Knechten** die in een **paleis** werken, noemen wij **lakeien**. Ze dragen een **uniform**. Aan een **uniform** kan iedereen zien welk werk ze doen en bij welke groep ze horen. Zo horen **lakeien** bij een **paleis**. Een politieagent heeft ook een **uniform** aan. Aan **het uniform** kun je zien dat hij bij de politie hoort.

Ridders wonen in paleizen. Een **ridder** is een dappere man die voor de koning vecht. Hij moest zorgen dat er rust en vrede bleef in het land van de koning. De koning kon een man benoemen als **ridder** door hem met een **zwaard** op de schouder te slaan.”

U laat nu Woordweb 4 zien. U wijst naar de illustratie en zegt:

Ridders hebben een zwaard om mee te vechten als dat nodig is. Een **zwaard** is een wapen om mee te steken en te slaan. **Zwaarden** zijn recht en plat en scherp aan twee kanten.”

U wijst weer naar de illustratie en zegt:

“**Ridders** dragen een speciaal pak. Zo’n pak noem je een **harnas**. Een **harnas** is een pak van metaal. Dit **harnas** beschermt de **ridder** bij het vechten. Door **het harnas** kunnen ze niet gestoken worden met **zwaarden** tijdens een gevecht. Als **ridders** met elkaar vechten, zwaaien ze met hun **zwaarden**. **Zwaarden** zijn gemaakt van metaal. Als het licht van de zon op metaal schijnt, **blinkt** het in de zon. Ook water kan **blinken** in de zon.”

Vervolgens bespreekt u de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. Daarbij herhaalt u de woorden. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun eigen ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt

uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Ik heb vroeger op de padvinderij gezeten. We hadden toen een **uniform** aan. Iedereen kon zien dat je padvinder was. Wie van jullie zit bij de padvinders of bij zeeverkenners?
- Op onze school dragen wij een **uniform**. Dan zien wij er allemaal hetzelfde uit. Er is geen onderscheid meer tussen de rijke en de arme kinderen. Wat vind je daarvan?
- Kennen jullie nog meer mensen die een **uniform** dragen? (soldaten, verplegers, brandweermannen)

Vervolgens herhaalt u de vorige Woordwebben met de leerlingen.

U licht opdracht 1 en 2 op bladzijde 50 en 51 van het Werkboek kort toe.

De leerlingen maken de opdrachten in duo's.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U zegt:

“We gaan luisteren naar verschillende soorten teksten. Daarna gaan we kijken of het een verhaal of een gedicht is en of het fantasie of werkelijkheid is.”

U schrijft het volgende schema op het bord:

de tekst	het verhaal	het gedicht
werkelijkheid		
fantasie		

U zegt:

“Een tekst kan een verhaal of een gedicht zijn. Een verhaal of een gedicht kan werkelijkheid of fantasie zijn. Ik ga jullie een tekst voorlezen en daarna gaan we kijken hoe de tekst in dit schema past.”

U leest de tekst ‘Rare bobbel’ op bladzijde 2 van het Werkboek nog eens.

U vraagt aan de leerlingen:

“Is deze tekst een verhaal of een gedicht?” (een verhaal)

Daarna vraagt u:

“Kan dit verhaal echt gebeurd zijn of is het fantasie?” (Het verhaal is fantasie, het kan niet echt gebeurd zijn, want een uil slaapt niet in een bed.)

U schrijft ‘Rare bobbel’ op de juiste plek in het schema.

de tekst	het verhaal	het gedicht
werkelijkheid		
fantasie	Rare bobbel	

Vervolgens roept u in herinnering de tekst ‘Spook’ op bladzijde 76 van het Taalleesboek. Dat is de tekst waarin Tes geritsel hoort onder haar bed en denkt dat er spoken in haar kamer zijn. U leest de tekst nog eens voor.

U vraagt:

“Is deze tekst een verhaal of een gedicht?” (een verhaal)

“Kan dit verhaal echt gebeurd zijn?” (Ja, dit kan echt gebeurd zijn.)

U schrijft ‘Spook’ op de juiste plek in het schema op het bord.

de tekst	het verhaal	het gedicht
werkelijkheid	Spook	
fantasie	Rare bobbel	

U leest en bespreekt de tekst ‘Griezelig’ op bladzijde 81 en 82 en de tekst ‘Als het donker is ...’ op bladzijde 82 van het Taalleesboek. U nodigt de leerlingen uit om mee te lezen.

Vervolgens licht u de opdrachten op bladzijde 52 en 53 toe.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Extra opdracht

Werkboek 7, bladzijde 54 opdracht 5.1 en 5.2

Afsluiting	10
-------------------	-----------

Als afsluiting laat u een aantal leerlingen vertellen waarvoor zij bang zijn.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 50 t/m 54

1

plaatje 1: het zwaard

plaatje 4: het paleis

plaatje 2: de ridder

plaatje 5: de schim

plaatje 3: het harnas

2

	waar	niet waar
Plaatje 1: De lakei helpt de ridder met zijn zwaard.		x
Plaatje 1: De lakei helpt de ridder met zijn harnas.	x	
Plaatje 2: De ridder ziet een schaduw in de kamer.		x
Plaatje 2: In de kamer waar de ridder kijkt, is niets te bekennen.	x	
Plaatje 3: De lakei ziet een schaduw in de kamer.	x	
Plaatje 4: De lakei blijft heel rustig.		x
Plaatje 4: De lakei rent als een angsthaas weg.	x	
Plaatje 5: De lakei valt uit het tuimelraam.	x	

3.1

Deze tekst is een gedicht.

3.2

griezelspinnen – binnen

rennen – bekennen

rijen – lakeien

fluiten – sluiten

binnen – spinnen

4.1

Dit verhaal kan echt gebeurd zijn. (Sonja en Petra denken dat er iemand loopt of onder het bed ligt, maar het is niet zo. Maar ze kunnen wel echt over hun angst praten.)

4.2

De tekst is een verhaal, want het rijmt niet.

4.3

c Petra denkt dat er een man onder haar bed ligt.

d Sonja denkt dat er iemand achter haar loopt.

4.4

plaatje a

extra oefening Werkboek 7, bladzijde 54

5.1

De tekst is een gedicht, want het rijmt.

5.2

Regel 1 en 2 horen bij tekening c.

Regel 3, 4 en 5 horen bij tekening a.

Regel 7 en 8 horen bij tekening b.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het herkennen van rijmwoorden in een gedicht.
- De leerlingen oefenen het schrijven van een gedicht met aandacht voor de richtinggevende vragen als ‘wat’, ‘waar’, ‘wanneer’ en ‘waarom’.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 55 en 56
- Taalschrift

Start**5**

U begint de les met het voorlezen van dit gedicht:

“Muisje één klimt naar boven,
 muisje twee kan het niet geloven.
 Muisje drie zit op de schommel,
 muisje vier maakt heel veel rommel.
 Muisje vijf speelt niet meer mee,
 muisje zes glijdt naar benee.”

U vraagt:

“Wat voor soort tekst is dit?” (een gedicht)
 “Hoe weet je dat?” (De woorden rijmen.)

U zegt:

“We gaan vandaag een verhaaltje schrijven met woorden die rijmen. Jullie moeten me daarbij helpen door woorden te bedenken die rijmen.”

Kern – Instructie**30**

U schrijft onder elkaar op het bord de woorden:

bang
groot
klein
vuur

U vraagt enkele leerlingen woorden op te noemen die rijmen met de woorden op het bord.

U schrijft de woorden die de leerlingen opnoemen, achter de woorden op het bord.

U gaat met de leerlingen rijmwoorden bedenken. Daarvan maakt u samen met de leerlingen een gedicht. Hieronder volgt een voorbeeld.

U zegt:

“Ik schrijf een woord op het bord en jullie bedenken een woord dat daarop rijmt.”

U schrijft op het bord:

spelen (rijmwoord: vervelen)

Daarna schrijft u:

buiten

U vraagt de leerlingen weer een rijmwoord te bedenken. Hetzelfde doet u met het woord ‘pret’.

U zegt:

“Nu gaan we met de rijmwoorden een gedicht maken. Bij het maken van een gedicht kunnen we antwoord geven op vragen als:”

- Wat gebeurt er? (spelen, niet vervelen, nat spuiten, pret hebben)
- Waar gebeurt het? (buiten)
- Wanneer gebeurt het? (in de vakantie)

U maakt het gedicht samen met de leerlingen en u schrijft het op het bord.

Bijvoorbeeld:

**In de vakantie kan ik altijd spelen.
Met mijn vriendje hoef ik me niet te vervelen.
We spelen lekker buiten
en mogen elkaar soms nat spuiten.
We hebben dan heel veel pret
en gaan lekker laat naar bed.**

U zegt:

“In je Werkboek op bladzijde 55 en 56 gaan opdracht 1 en 2 over rijmen.”

U leest samen met de leerlingen tekst ‘Bang’ op bladzijde 55 in het Werkboek.

U zegt:

“Straks moeten jullie bij opdracht 1 op bladzijde 55 van het Werkboek de rijmwoorden naast elkaar opschrijven.”

Vervolgens leest u de onderstaande tekst voor en de leerlingen lezen mee op bladzijde 56 van het Werkboek:

Bang

Het was heel laat.
Karel kwam thuis.
Hij liep door de tuin.
De deur stond open.
Karel werd bang.
Hij dacht ...

U zegt:

“We gaan een verhaal bedenken. Eerst kijken we wat we al weten.”

U schrijft onder elkaar op het bord:

Wie: Karel

Wat: Hij kwam thuis en zag de deur openstaan.

Waar: in de tuin bij zijn huis

Wanneer: heel laat

U leest het tekstje nogmaals voor en vraagt:

“ Wat dacht Karel? Waarom werd hij bang?”

U bespreekt de verschillende mogelijkheden die de leerlingen noemen. (Suggesties zijn: er is ingebroken, vader is even de vuilnisbak aan het wegzetten, zijn ouders moesten plotseling weg.) Een van de suggesties wordt gekozen en u maakt samen met de leerlingen het verhaal af.

U schrijft het verhaal op het bord, de leerlingen schrijven het daarna over in hun Werkboek op bladzijde 56.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U kijkt de oefeningen met de leerlingen na en laat hen de antwoorden oplezen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 55

1

laat – straat *rumoer – stoer*
gezang – bang *laat - straat*
gefluit – luid

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het vormen van woorden door middel van afleiding:
 - bijvoeglijk naamwoord met het achtervoegsel -ig;
 - zelfstandig naamwoord met het achtervoegsel -erik.
- De leerlingen oefenen het koppelen van synoniemen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 57 en 58

Start**5**

U zegt:

“We gaan nieuwe woorden maken door bij een bestaand woord iets erachter te zetten en we gaan woorden bedenken die (bijna) hetzelfde betekenen.”

Kern – Instructie**35**

U schrijft op het bord:

de griezel

U zegt dat u nu een ander woord gaat maken door er iets naast te zetten.

U schrijft ernaast:

griezeligMet een gekleurd krijtje trekt u **-ig** over.

U zegt:

“Je kunt ook op een andere manier woorden langer maken.”

U schrijft op:

bang

U zegt dat u dit woord langer gaat maken door er iets naast te zetten.

U schrijft ernaast:

bangerikU trekt de uitgang **-erik** over met een gekleurd krijtje.

Vervolgens laat u de leerlingen woorden bedenken die elkaars tegengestelde zijn. U schrijft de woorden die de leerlingen opnoemen op het bord.

Daarna licht u opdracht 1 en 2 op bladzijde 57 en 58 van het Werkboek toe.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

U bespreekt de antwoorden met de leerlingen. U schrijft twee kolommen op het bord met boven de eerste kolom **griezel** en boven de tweede kolom **griezelig**. U schrijft de antwoorden van opdracht 1.1 in de kolommen:

griezel	griezelig
angst	angstig
slaap	slaperig
last	lastig
dorst	dorstig

U bespreekt de antwoorden van opdracht 1.2 en u schrijft de antwoorden op het bord.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot vraagt u of de leerlingen zelf nog meer van deze woorden weten. Ook deze schrijft u op het bord.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 57 en 58

1.1

- 2 *angstig*
- 3 *slaperig*
- 4 *lastig*
- 5 *dorstig*

1.2

- 1 *rustig*
- 2 *vochtig*
- 3 *haastig*
- 4 *verdrietig*
- 5 *gelukkig*

2

- 1 *rijk*
- 2 *blij*
- 3 *oud*
- 4 *donker*
- 5 *groot*
- 6 *moeilijk*
- 7 *ver weg*
- 8 *kort*
- 9 *laat*
- 10 *snel/vlug*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met *ij* of *ei*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met de lettergroep *sch-* of *schr-*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *-eer*, *-oor* en *-eur*.
- De leerlingen oefenen de al bekende spellingscategorieën.

Materiaal

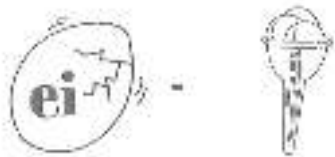
Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 59 t/m 62

Vorbereiding

- Op het bord tekent u:

Opmerking: In deze les komen geen nieuwe doelen aan de orde. Al de bekende spellingsmoeilijkheden worden herhaald.

Start**5**

U vraagt welke *ei*-woorden de leerlingen kennen. Deze woorden schrijft u onder het ei.

Hierna zegt u:

“Jullie hebben ook al enkele *ij*-woorden geleerd. Wie weet er één?”

U schrijft deze *ij*-woorden onder het ijsje op het bord.

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“Ik zeg nu steeds een zin, waarin een *ij*-woord of een *ei*-woord voorkomt. Luister goed en schrijf alleen de woorden met *ij* of *ei* op bladzijde 59 bij opdracht 1 in je Werkboek.”

U gebruikt de volgende zinnen:

- 1 Jean heeft **pijn** aan zijn knie.
- 2 Anna gaat op **reis** met de **trein**.
- 3 Langs de straat staan **vijf** bomen.

4 Is **hij** op het **plein**?

5 Opa lachte: “Ik heb **tijd** en ben ook nog **rijk**.”

6 Wie weet wat je met een **dweil** kunt doen?

7 Anna **zei**: “Wat ben **jij** gemeen!”

8 De **geit** loopt in de **wei**.

9 **Kijk mij**, ik hak met een **bijl** de boom om.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U geeft een leerling de beurt om het korte verhaaltje bij opdracht 2 op bladzijde 59 van het Werkboek te lezen.

Het is nog nacht en ik schrik wakker.

Op de muur zie ik een schim.

Hoor ik daar een klein kind dat krijst?

Ik wil schreeuwen, maar doe dat niet.

U vraagt aan de leerlingen wat hierna zou kunnen gebeuren. Hoe kan de afloop van dit verhaaltje zijn? Aan de hand van de reacties schrijft u een korte afsluitende zin op het bord. (Bijvoorbeeld: *Ik word wakker* of *Het is een droom*.)

U wijst de leerlingen op de spellingsmoeilijkheden in het verhaaltje, door vragen te stellen over de woorden. U onderstreept steeds het woord en bespreekt de desbetreffende spellingsmoeilijkheid:

- Ik zie een woord dat op *cht* eindigt. Welk woord is dit? Hoe weet je dat je hier *cht* schrijft en niet *gt*?
- Ik zie twee woorden die beginnen met *schr*. Welke woorden zijn dit?
- Ik zie een woord met *ij*. Welk woord is dit?
- Ik zie een woord met *ei*. Welk woord is dit?
- Ik zie een woord dat eindigt op een */t/*, maar je schrijft een *d*. Welk woord is dit? Hoe weet je dat je dit woord met een *d* moet schrijven?
- Ik zie een woord dat eindigt op *oor*. Welk woord is dit? Waarom zijn woorden waar je achteraan *-eer*, *-oor* of *-eur* hoort moeilijk.

De leerlingen maken de opdrachten 3 t/m 7 op bladzijde 60 t/m 62 van het Werkboek.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt met de leerlingen wat ze makkelijk/moeilijk vonden in deze les en u herhaalt de regels die in de klas aan de muur hangen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 59 t/m 62

1

De woorden staan in de les.

3

1 rijk, 2 ijs, 3 vijf, 4 lijnen, 5 pijn

4

1 meisje, 2 dweil, 3 plein, 4 wei, 5 geit

5

1 weer, 2 kleur, 3 voor, 4 peer, 5 beurt

6

*knecht, acht, toch, ligt, zegt, pech
och, legt, licht, nicht, kucht*

7

hond, hoofd, vriend, paard, woord, hoed, tand, eend

Diagnostische toets

- Spelling
 - het schrijven van woorden die eindigen op *-eer*, *-oor* en *-eur*
 - het schrijven van woorden met de woordgroep *sch* of *schr(r)*
 - het schrijven van woorden met *ei* of *ij*
- Taalbeschouwing
 - het bedenken van tegenstellingen
- Leesbegrip
 - het aangeven van de opeenvolging van gebeurtenissen in een verhaal
- Woordenschat
 - de woorden van de Wordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van de Wordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 7, Toetsblad 1 t/m 8

Vorbereiding

- U kopieert de Toetsbladen uit het Handboek NVT en bundelt ze tot een Toetsboek.

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we toetsen maken over de verschillende onderdelen die jullie gehad hebben tijdens dit thema. Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet meer met elkaar praten.

Als je klaar bent met de toets, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je iets voor jezelf gaan doen, bijvoorbeeld een boek lezen.”

Kern – Instructie**35**

U herhaalt de Wordwebben van thema 7. U kunt dit op verschillende manieren doen. Bijvoorbeeld: U omschrijft een woord en laat de leerlingen raden om welk woord het gaat, u beeldt een woord uit, u dekt een woord in het Wordweb af en de leerlingen raden welk woord er op deze plek hoort te staan, et cetera...

Vervolgens deelt u de Toetsboeken uit.

Herhaling

- Spelling
 - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met *ei* of *ij*.
 - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met de woordgroep *sch-* of *schr-*.
 - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *-eer*, *-oor* en *-eur*.
- Taalbeschouwing
 - De leerlingen oefenen het bedenken van tegenstellingen.
- Leesbegrip
 - De leerlingen oefenen het aangeven van de opeenvolging van gebeurtenissen in een verhaal.
- De leerlingen oefenen het beschrijven van een afbeelding in zinnen.
- De leerlingen oefenen de doelwoorden en de betekenisrelaties tussen de doelwoorden.

Verdieping

- Een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing en Leesbegrip aan de orde is gekomen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordwebben

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 63 t/m 69
- Taalleesboek

Voorbereiding

- Zinnen op het bord schrijven.

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan vandaag de onderdelen van de toets herhalen met een paar leerlingen die de verschillende onderdelen nog een keer moeten oefenen. De andere leerlingen gaan zelfstandig verdiepingsopdrachten maken.”

De leerlingen die de toets gehaald hebben, gaan geheel zelfstandig aan het werk. Ze maken de herhalings- en de verdiepingsopdrachten.

VERDIEPING

U bespreekt eerst de verdiepingsopdrachten op bladzijde 68 en 69 van het Werkboek met de leerlingen die de toets gehaald hebben. Vervolgens gaat u aan het werk met de leerlingen die de toets niet gehaald hebben.

Spelling:

U schrijft de volgende zin op het bord:

Vijf meisjes schrijven acht keer het woord schoolplein in hun schrift.

U herhaalt de spellingsmoeilijkheden die in dit thema aan bod zijn gekomen aan de hand van de zinnen:

- U zet een streep onder *vijf*, *meisjes*, *schrijven* en *schoolplein*. U legt uit:
“Het verschil tussen de *ij* en *ei* hoor je niet. Je moet uit je hoofd leren welke woorden je met een *ij* schrijft en welke met een *ei*. Je kunt altijd even spieken in de Spellinghulp op bladzijde 2 als je het niet zeker weet.”
- U zet een streep onder *acht*. U legt uit:
“Als je na een korte klank /gt/ hoort, schrijf je *cht*. Behalve bij *ligt* (van *liggen*), *legt* en *zegt*.”
- U zet nog een streep onder *schrijven* en *schoolplein* en een streep onder *schrift*. U legt uit:
“Er zijn woorden waarbi je een /sg/ of een /sgr/ hoort. Als je dit hoort schrijf je *sch* of *schr*. “
- U zet een streep onder het woord *keer*. U schrijft de woorden *door* en *deur* eronder. U legt uit:

“Bij de *r* in deze woorden verandert de klank een beetje van de letter die ervoor staat. Toch schrijf je *-eer*, *-oor* en *-eur*.”

U bespreekt de oefeningen op bladzijde 63 en 64 van het Werkboek.

Taalbeschouwing

U inventariseert met de leerlingen zoveel mogelijke tegenstellingen die in directe omgeving zijn aan te wijzen. U noteert de resultaten op het bord. U kunt de leerlingen helpen door steeds een halve zin te geven. De leerlingen maken deze zin dan met een tegenstelling af op bladzijde 65 van het Werkboek.

U kunt hierbij denken aan:

- haarkleur van leerlingen: licht versus donker
- ramen: groot versus klein
- boeken in de kast: dik versus dun
- kasten/tafels: breed versus smal
- schoolbord in twee positie: hoog versus laag
- planten: droog versus nat

Leesbegrip

U leest het volgende verhaaltje voor:

Het zusje van Roy heet Cindy.
Ze is nog pas 3 jaar.
Cindy speelt in de zandbak.
Plotseling zwaait de schuurdeur open.
Wild blaffend rent Max, de hond van Roy, naar buiten.
Cindy schrikt en holt naar de keuken.
Ze kan de keukendeur niet open krijgen.
Cindy schreeuwt van angst
Gelukkig heeft Papa haar schreeuw gehoord.
Hij duwt gauw de deur voor Cindy open.
En max?
Max ligt lekker in het gras.

U heeft vooraf de volgende zinnen op het bord geschreven.

- 1 Ze is bang voor de hond.**
- 2 Cindy is het zusje van Roy.**
- 3 Max, de hond, rent naar buiten.**
- 4 Ze speelt in de zandbak.**
- 5 Cindy vlucht naar binnen.**

Vragenderwijs laat u de leerlingen de zinnen in goede volgorde zetten:
2, 4, 3, 1, 5.

Vervolgens leest u de verhalen op bladzijde 66 en 67 van het Werkboek voor. U geeft enkele leesbeurten.

U licht de opdrachten op bladzijde 66 tot en met 67 kort toe.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. Waar nodig biedt u individuele hulp.

Woordenschat:

U begint met de Woordwebben. U laat de leerlingen een uitleg geven van de woorden die ze aangeboden kregen. U laat andere leerlingen helpen met de uitleg. U verbetert indien nodig.

Afsluiting**10**

U kijkt de opdrachten klassikaal na.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 63 t/m 69

Herhaling bladzijde 63 t/m 67

1

1 reis, 2 trein, 3 vijf, 4 ijs, 5 fijn, 6 tijd, 7 zei, 8 klein, 9 bijl

2

schoen, schrift, schaap, schrijft

3

Is de trein wel op tijd?

Nee, de trein is veel te laat.

4

De leerlingen bedenken zelf rijmwoorden.

5

<i>1 groot</i>	<i>6 snel</i>
<i>2 donker</i>	<i>7 slim</i>
<i>3 dik</i>	<i>8 kort</i>
<i>4 scherp</i>	<i>9 zwart</i>
<i>5 sterk</i>	<i>10 laag</i>

6

goede volgorde: 2, 3, 4, 1, 5

7

goede volgorde: 3, 2, 4, 1, 5

Verdieping bladzijde 68 en 69

8

<i>1 buiten</i>	<i>6 koud</i>
<i>2 vroeg</i>	<i>7 rijk</i>
<i>3 zacht</i>	<i>8 mooi</i>
<i>4 recht</i>	<i>9 boos</i>
<i>5 boven</i>	<i>10 kwaad</i>

9.1

b Dit is een verhaal.

9.2

De tekst rijmt niet.

9.3

a De tekst kan echt gebeurd zijn.

9.4

Tekening b hoort bij de tekst.

Lesinhoud

- De leerlingen herhalen de themawoorden.
- De leerlingen sluiten het thema af.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- blanco tekenpapier, stiften of wasco, cd-speler, geluiden cd

Voorbereiding

- U knipt de woordkaartjes van het kopieerblad uit, u vouwt ze dicht en stopt ze in (bijvoorbeeld) een heksenhoed.

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we het thema ‘Een beetje bang’ afsluiten. We gaan met z’n allen enge geluiden maken en uitbeelden. Ook gaan we hierbij vertellen en erover tekenen. Word je al een beetje bang?”

Kern – Instructie 1**5**

U zegt:

“We hebben de afgelopen weken allemaal dingen gedaan die te maken hebben met het thema ‘Een beetje bang’. Eén van de dingen waar je een beetje bang van kunt worden, zijn geluiden. Weet je nog dat we een verhaal hebben gemaakt met z’n allen en dat ik daarbij geluiden had op een cd? Die cd heb ik nu ook bij me en we gaan nog een keer luisteren naar de geluiden.”

U laat het eerste geluid horen en vraagt aan de leerlingen:

“Wat is dit voor geluid?”

U schrijft op het bord:

De gierende remmen van een auto.

Vervolgens vraagt u:

“Wie kan zelf het geluid maken van de gierende remmen van een auto?”

U laat een leerling dat geluid maken.

Op deze manier behandelt u een aantal geluiden op de cd.

Kern – Instructie 2

25

U zegt:

“In deze hoed heb ik kaartjes en daarop staan geluiden. Straks mogen jullie allemaal om de beurt een kaartje trekken. Als je het kaartje hebt, lees je voor jezelf wat erop staat. Als je de beurt krijgt, maak je het geluid en beeld je het uit. Daarna vertel je ons kort waar jij aan denkt bij dit geluid. Noem het geluid zelf niet, de andere kinderen mogen raden welk geluid jij hebt gemaakt.”

U gebruikt het geluid ‘de gierende remmen’ dat al op het bord staat. En u laat zien dat u in een auto aan het stuur zit.

U vertelt:

“Bij dit geluid denk ik aan een ongeluk dat ik bijna kreeg. Een hond stak plotseling de weg over en ik moest heel hard remmen. Gelukkig is er niks gebeurd, maar ik was wel heel erg geschrokken. Welk geluid maakte ik?”

De leerling die het raadt, mag het volgende kaartje trekken.

Afsluiting

10

U deelt de blanco tekenpapieren uit. Iedere leerling mag een tekening maken over zijn geluid en zijn verhaaltje hierbij. De leerlingen schrijven het geluid bij de tekening.

Bijlagen

- **Toetsbladen 7**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Woordenlijst Thema 7

1. beven
2. blikkeren
3. dekbed, het
4. deken, de
5. dressereren
6. geluid, het
7. geritsel, het
8. geruis, het
9. gillen
10. grot, de
11. harnas, het
12. hoes, het
13. knecht, de
14. krijzen
15. kussen(sloop), het
16. lakei, de
17. laken, het
18. manege, de
19. paleis, het
20. ravijn, het
21. ridder, de
22. rillen
23. ritselen
24. rots, de
25. ruisen
26. ruiter, de
27. schaduw, de
28. schim, de
29. schreeuwen
30. trillen
31. uniform, het
32. zwaard, het

Woordenlijst betekenissen

de deken: Een deken is een grote lap van een dikke stof (een kleed) waaronder je slaapt.

het laken: Een laken is een grote lap van een dunne stof om het bed mee op te maken. Lakens liggen vaak onder de dekens.

het (kussen)sloop: Een sloop is een hoes die je om een kussen doet.

het dekbed: Een dekbed is een soort dikke deken (comforter) met een zachte en donzige vulling.

de hoes: Een hoes is een zak die precies om iets heen past.

beven: Beven is een heel klein beetje heen en weer bewegen. Het is bijna niet te zien, en je kunt het niet tegenhouden. Je beeft bijvoorbeeld van kou of angst.

rillen: Als je rilt, heb je het even koud. Je beeft van de kou.

trillen: Trillen is heel snel een klein beetje heen en weer bewegen.

de rots: Een rots is een enorme steen die boven het land of de zee uitsteekt.
Bergen bestaan voor een groot deel uit rotsen.

de grot: Een grot is een groot hol in een berg.

het ravijn: Een ravijn is een lang en diep gat in de aarde. Ravijnen vind je in gebieden met bergen.

de manege: Een manege is een paardrijkschool.

de ruiter: Een ruiter rijdt op een paard.

dresseren: Als je een dier dresseert, dan leer je dat dier om jou te gehoorzamen. Je leert het dier te doen wat jij zegt, bijvoorbeeld kunstjes.

het geluid: Geluid is iets wat je kunt horen.

ritselen: Een zacht geluid maken. Het klinkt als het lopen op bladeren of het openen van een snoeppapiertje of zak chips.

het geritsel: Als je geritsel hoort, hoor je een zacht geluid zoals het lopen op bladeren.

ruisen: Iets wat ruist, maakt een zacht geluid. Het klinkt als de wind die door de bomen waait, of als stromend water.

het geruis: Geruis is een zacht ruisend geluid dat steeds maar doorgaat, zoals het waaien van de wind.

schreeuwen: Schreeuwen betekent een hard geluid maken met je stem. Als je schreeuwt, roep je heel hard. Bijvoorbeeld omdat je blij bent, boos bent of pijn hebt.

gillen:

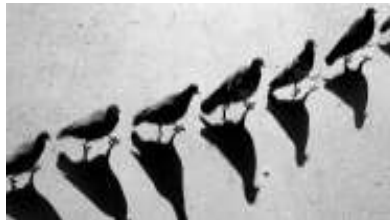
Als je gilt, schreeuw je hard en klinkt je stem hoog.

krijsen:

Krijsen is hard gillen of huilen.

de schaduw:

Een schaduw is een donkere vorm op de grond of op een muur. Je ziet je eigen schaduw voor je, als de zon of een lamp achter je schijnt ('sombra' in het Papiamentu).

de schim:

Een schim is een vage figuur in het donker of in de mist. Je kunt een schim niet duidelijk zien.

het paleis: Een paleis is een gebouw waar een koning of koningin woont. Meestal zijn paleizen groot en mooi.

de knecht: Een knecht helpt het werk te doen, bijvoorbeeld op een boerderij.

de lakei: Een lakei is een knecht die in een paleis werkt. Lakeien hebben een uniform aan.

het uniform: Kleding die door een groep mensen wordt gedragen. Omdat ze allemaal dezelfde kleren aan hebben, kun je zien dat ze bij die groep horen. Bijvoorbeeld bij de politie, een school of een voetbalteam.

Spellinghulp

Woordenlijst**Veelgebruikte woorden**

acht	goed	maken	over	weten
alle	grote	mama	papa	wij
alles	had	me	school	willen
ander	hebben	meer	te	ze
beurt	het	mensen	tegen	zeggen
bij	hij	mij	toch	zei
blijven	ja	mijn	u	zeven
de	je	moeder	vijf	zich
deze	jullie	moeten	voor	zij
door	kijken	mogen	vragen	zijn
een	kind	nou	waren	zo
er	komen	nu	we	
even	krijgen	oma	weer	
fout	kunnen	opa	werd	

Woorden die met f beginnen

fee	fijn	flink	fout	fruit
feest	film	flits	Frans	
fel	flauw	fluit	friet	
fiets	fles	fornuis	fris	

Woorden die met v beginnen

vaart	veld	vlag	voet	vrij
vaas	vent	vlam	vogel	
vrijdag				
vader	verf	vlees	voor	
vroeg				
vals	vet	vlek	vork	
vroeger				
vangen	vier	vlieg	vos	
vrouw				
vast	vies	vloer	vouwen	
vrucht				
veer	vijf	vlucht	vraag	
vuil				
vegen	vis	vlug	vragen	
vuist				

Woorden met /g/ = ch

och	pech	toch	zich
-----	------	------	------

Woorden met ei

beide	geheim	leiden	prei	zei
bereiken	geit	mei	reis	zeil
dweil	gewei	meisje	reizen	
ei	hei	paleis	trein	
eik	keizer	plein	wei	
eind	klein	pleister	weigeren	

Woorden met ij

bij	kijken	mij	rijst	wij
bijl	konijn	mijn	spijker	wijd
blijven	krijgen	pijl	spijt	wijk
dijk	krijt	pijn	stijf	wijn
fijn	kwijt	pijp	tijd	wijs
grijs	lijf	rij	vijf	zij
hij	lijm	rijk	vlakbij	zijn
ijs	lijn	rijm	vrij	
jij	lijst	rijp	vrijdag	

Woorden met au

- 1 De paus rijdt in een blauwe auto.
- 2 In de pauze eten we gauw een augurk en rauwe ham.
- 3 Is de pizza een beetje flauw? Doe er dan saus over.
- 4 De kater slaat plotseling met zijn klauw naar de pauw.
- 5 Au! Die broek zit veel te nauw.

Woorden die met z beginnen

zaal	zeep	zich	zoeken	zorg
zacht	zeggen	ziek	zoen	zout
zadel	zei	zien	zoet	zuur
zagen	zeil	zij	zolder	zwaan
zak	zeker	zijn	zomer	zwaar
zaterdag	zelf	zilver	zon	zwart
ze	zes	zin	zonder	
zee	zeven	zo	zoon	

Regels om te onthouden

1 Woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer.
Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *zegt*.

lacht

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.

school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*.

plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (*/ngk/*), schrijf je *nk*.

denk

6 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

7 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.

speer – koor – deur

8 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.

zwaaien – mooi – bloei
